

O BUDOWIE I DZIAŁANIU URZĄDZEŃ HYDROTECHNICZNYCH KANAŁU ELBLĄSKIEGO NA POLITECHNICIE GDAŃSKIEJ

„Chłodnictwo, wentylacja i klimatyzacja XXI wieku”, to cykl seminariów organizowanych od 1999 roku w Katedrze Energetyki i Aparatury Przemysłowej na Wydziale Mechanicznym Politechniki Gdańskiej. W semestrze zimowym roku akademickiego 2011/2012 zorganizowane zostało kolejne takie spotkanie, którego temat zdecydowanie odbiegał od dotychczasowych, bowiem dotyczył historii budowy, użytkowania oraz dnia dzisiejszego unikalnej na skalę światową budowli, jaką niewątpliwie jest Kanał Elbląski. Spotkanie to odbyło się w dniu 22 listopada 2011 roku, a było ono kolejnym, już 54. takim przedsięwzięciem odbywającym się tradycyjnie w budynku Laboratorium Maszynowego wspomnianej Katedry.

Inicjatorem, a jednocześnie osobą, która temat zaprezentowała był **mgr inż. Piotr Jasiukiewicz**, znany naszym czytelnikom z publikacji dotyczących zagadnień związanych ze stosowaniem sprężarkowych pomp ciepła w systemach ogrzewania budynków, w tym przede wszystkim mieszkalnych. Jak się okazuje, poza obszarem jego działalności zawodowej, jego pasją jest „tropienie” historii wspomnianego wyżej unikalnego obiektu hydrotechnicznego, zaliczanego do wielkich osiągnięć współczesnej inżynierii śródlądowej. Jego prezentacja składała się z dwóch części, z których pierwsza dotyczyła genezy powstania i budowy Kanału Elbląskiego, natomiast druga jego stanu technicznego obecnie, jako atrakcji turystycznej.

Oczywiście dominowała niezwykle interesująca poznawczo część historyczna obiektu. W tym miejscu warto zauważyć, że kanał położony jest na obszarze mezoregionów Żuław Wiślanych i Pojezierza Iławskiego. Na podjęciu decyzji o jego powstaniu zaważyły względy natury ekonomicznej, czyli budowa trasy wodnej łączącej Prusy Wschodnie z Gdańskiem i Bałtykiem, również szlaku komunikacyjnego pomiędzy Elblągiem i miastami Prus Wschodnich celem ożywienia między nimi handlu (głównie transportu towarów rolnych i materiałów budowlanych). Około roku

1820-go szacowano, że nowa droga wodna w kierunku północnym skróci czas żeglugi do Gdańska 5-krotnie.

Sięgając do kart historii, w roku 1827 znajdujemy ważną informację, bowiem wówczas Pruski Parlament Krajowy podjął decyzję o budowie interesującego nas kanału, i w tym też roku rozpoczęły się pierwsze prace budowlane (było to 184 lata temu). Budowa już na początku natrafiła na poważny problem natury hydrotechnicznej, a mianowicie pokonanie 100 m różnicy wysokości na stosunkowo krótkim odcinku niespełna 10 km. W tamtym czasie różnice wysokości poziomów terenu pokonywano za pomocą tzw. śluz komorowych, których w projekcie zaproponowano aż 32. Budowa kanału z przerwami trwała wiele lat, m. innymi w roku 1850 zmieniono koncepcję i zamiast wspomniany śluz zdecydowano się na tzw. pochylnie suche. W dniu 31 sierpnia 1860 roku (z górą 152 lata temu) oddano do użytku pierwszą drogę wodną z Elbląga, przez Miłomłyn, Iławę do Zalewa. W roku 1876 wybudowano śluzy w Ostródzie i Małej Rusi, co umożliwiło żeglugę z Ostródy do Starych Jabłonek. Tak w ogromnym skrócie kształtowała się historia budowy tego unikalnego obiektu inżynierii wodnej. Oczywiście w czasie seminarium p. Piotr rozwinął temat opierając prezentację na bogatych materiałach źródłowych, w tym replikach oryginałów rysunków technicznych wybranych budowli, a także ich fotografiach pochodzących z tamtego okresu.

W moim przekonaniu informacje przekazane w trakcie spotkania były niezwykle interesującym doświadczeniem dla jego uczestników, przede wszystkim studentów specjalności energetycznych Wydziału Mechanicznego Politechniki Gdańskiej. Warto odnotować, że w seminarium udział wzięło ogółem 27 osób, w tym 5 spoza uczelni. W imieniu studentów i innych uczestników spotkania, a także własnym,

kieruję słowa podziękowania na ręce p. **Piotra** za to, że w tak ciekawy sposób podzielił się swoją prywatną pasją, wzbogacając tym wiedzę naszych studentów i umożliwiając im zetknięcie się tym razem z unikalną historią techniki stosowanej.

Zenon BONCA

